

1

Bölüm 3 Araştırmalarda Teori Kullanımı	49
Nitel Araştırmalarda Teori Kullanımı	49
Nitel Araştırmada Nedenselliğin Test Edilmesi	49
Nitel Araştırmada Değişkenler	50
Nitel Araştırmada Teorinin Tanımı	52
Nitel Araştırmada Teori Biçimleri	54
Nitel Teorilerin Yeri	56
Nitel Bir Çalışmada Teorik Bakış Açısını Yazmak	59
► Örnek 3.1. Nitel Bir Çalışmada Teori Bölümü	60
Nitel Çalışmalarda Teori Kullanımı	61
Nitel Araştırmada Teori Kullanımındaki Değişen Uygulamalar	61
Teorinin Nitel Çalışmada Konumlandırılması	65
► Örnek 3.2. Nitel Bir Çalışmanın Girişinde Yer Alan Teori	65
Karma Yöntem Çalışmalarında Teori Kullanımı	65
► Örnek 3.3. Nitel Bir Çalışmanın Sonunda Yer Alan Teori	66
Sosyal Bilim Teorisi Kullanımı	66
Kahraman - Sosyal Adalet Teorisi Kullanımı	68
► Kutu 3.1. Araştırma Süreci Boyunca Karma Yöntem: Araştırmacılar İçin Dönüştürücü-Öğütücü Sorular	70
► Örnek 3.4. Feminist Karma Yöntem Çalışmasında Teori Kullanımı	71
Özet	72
► Yazma Alıştırmaları	73
Ek Okumalar	73

2

3

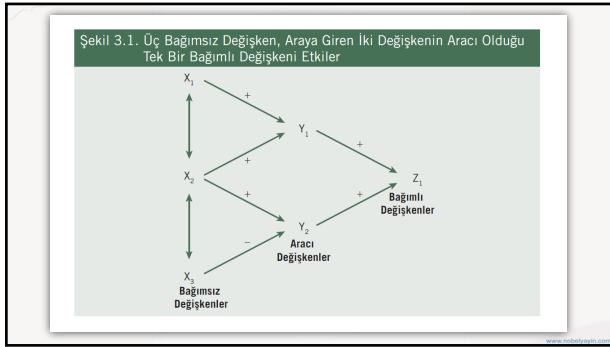
Nicel Araştırmalarda Teori Kullanımı

Nicel Araştırmada Nedenselliğin Test Edilmesi

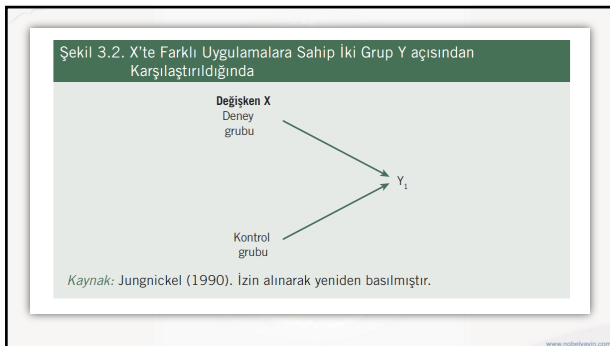
Bir araştırmanın değişkenlerini ve nicel araştırmada nasıl kullanıldığını tartışmadan önce öncelikle nicel araştırmada nedensellik kavramını irdelememiz gerekir.

Bu alanda önde gelen yazarlardan biri Blalock (1991) olmuştur.

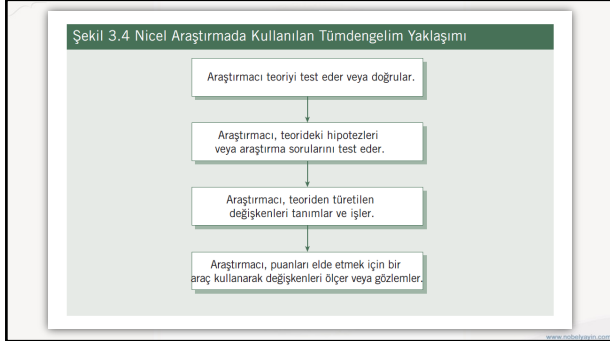
4

5

6

7

Örnek 3.1. Nicel Bir Çalışmada Teori Bölümü

Crutchfield (1986) *Locus of Control, Interpersonal Trust* ve *Scholarly Productivity* başlıklı doktora tezinde hemşirelik eğitimi veren kişileri araştırırken amacı, kontrol odağı ve kişilerarası güvenin öğretim üyelerinin yayın düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Tezin, giriş bölümü "Teorik Bakış Açısı" başlıklı ayrı bir kısım içeriyordu ve burada aşağıdaki unsurlara yer verilmişti.

- Kullandığı teori
- Teorinin temel hipotezleri
- Teoriyi kimlerin kullandığı ve teorinin uygulanabilirliği
- Teorinin mantığından hareket ederek değişkenlerine uyarlanması.

8

Nitel Çalışmalarda Teori Kullanımı

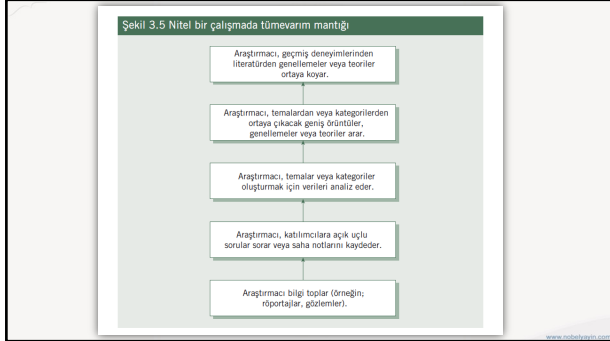
Nitel Araştırmada Teori Kullanımındaki Değişen Uygulamalar

Nitel araştırmacılar çalışmalarında teoriyi çeşitli şekillerde kullanabilirler.

Birincisi, nicel araştırmada olduğu gibi teori, davranışları ve tutumları açıklamak için kullanılabilir ve değişkenler, hipotezlerle zenginleştirilebilir.

Örneğin etnografalar, sosyal kontrol, dil, istikrar ve değişim ya da aile/akrabalık bağı gibi sosyal örgütler üzerine odaklanan nitel projelerde kültürel temaları veya kültürün farklı yönlerini kullanırlar.

9

10

Karma Yöntem Çalışmalarında Teori Kullanımı

Karma yöntem çalışmalarında teori kullanımı, teorinin tümdengelimli olarak nicel teori testinde ve geçerliliğinde kullanılmasını veya ortaya çıkan bir nitel teori ya da modelde olduğu gibi tümevarımlı olarak kullanılmasını içerebilir.

Ayrıca teorinin, araştırmacıların çeşitli karma yöntem desenleri kullanarak hem nicel hem de nitel verileri topladığı, analiz ettiği ve entegre ettiği bir karma yöntem çalışmasına dahil edilmesinin birkaç yolu vardır.

11

Örnek 3.3. Nitel Bir Çalışmanın Sonunda Yer Alan Teori

Akademik bölüm başkanları ile 33 görüşmeden oluşan ulusal bir veri tabanını kullanarak, fakültenin akademik performansı üzerinde bölüm başkanının etkisinin değişkenlerini (veya kategorilerini) birbiriyle ilişkilendiren gömülü bir teori geliştirdik (Creswell ve Brown, 1992). Teori bölümü makalenin son bölümünde yer aldı ve burada görüşülen kişiler tarafından sağlanan bilgi kategorilerinden tümevarım olarak geliştirilen teorinin görsel bir modelini sunduk. Ek olarak modelden çıkan yönlü hipotezleri de sunduk. Ayrıca model ve hipotezlerle ilgili bölümde katılımcılardan elde edilen sonuçları diğer çalışmaların sonuçları ve literatürdeki teorik varsayımlarla karşılaştırdık.

12

Kutu 3.1

Araştırma Süreci Boyunca Karma Yöntem Araştırmacıları İçin Dönüştürücü-Özgürleştirici Sorular

Araştırma Problemini Belirleme ve Literatürü İnceleme

- Farklı grupların ayrımcılık ve baskı gibi sorunlar karşısındaki endişelerini anlamak için literatürü incelediniz mi?
- Problemin tanımı, incelenecek olan ilgili toplulukla ilişkili mi?
- Karma yöntemi yaklaşımınız, bu topluluklarla kaliteli zaman geçirmekten mi kaynaklandı? (Örneğin güven oluşturdunuz mu? Uygun bir teorik çerçeve kullandınız mı? Dengeli-olumlu ve olumsuz- sorular geliştirebildiniz mi? Kurumlarda ve toplumda oortu ve güç ilişkilerine odaklanan ve dönüştürücü cevaplara yol açan sorular geliştirebildiniz mi?)

Veri Toplama Araçlarını ve Yöntemlerini Tanımlama veya Oluşturma

- Geleneksel olarak marjinalleştirilmiş grupların yeterli ve doğru bir şekilde temsil edileme olasılığını artırmak için örneklemenin kapsayıcılığına geliştirmek için ne yapabildi?
- Veri toplama süreci ve sonuçları incelenen topluluğa fayda sağlayacak mı?
- Araştırma bulguları bu topluluk için güvenilir olacak mı?
- Bu toplulukla kurulan iletişim etkili olacak mı?
- Veri toplama sosyal değişim sürecine katılım için fırsatlar açacak mı?

13

Özet

Teoriler nicel, nitel ve karma yöntem araştırmalarında yer alabilir.

Nitel bir araştırmada araştırmacılar, teoriyi değişkenler arasındaki ilişki hakkında bir açıklama sağlamak için kullanırlar.

Bu nedenle araştırma soruları ve hipotezler oluştururken değişkenler önemli bir rol oynamaktadır.

Bir teori, değişkenlerin nasıl ve neden ilişkili olduğunu açıklar ve değişkenler arasında bir köprü görevi görür.

14

Yazma Alıştırmaları

- Bu bölümde sunulan nicel bir teori tartışmasından hareketle araştırma planınız için teorik bir perspektif bölümü yazınız.
- Planladığınız nicel bir araştırma önerisi için bu bölümde geliştirilen nedensel model tasarımı süreçlerini kullanarak teorideki değişkenlerin görsel bir modelini çizin.
- (a) Araştırma sürecinde uyarlanan bir teori kullanan, (b) çalışmanın sonunda bir teori oluşturan veya geliştiren ve (c) açıkça belirtilmiş bir teorik model kullanmadan betimsel araştırmaya örnek teşkil edecek olan makaleleri bulunuz.
- Feminist, etnik /ırksal veya sınıfsal bakış açısı gibi teorik bir lens kullanan bir karma yöntem çalışması bulunuz. Kutu 3.1'i kılavuz olarak kullanarak teorisinin araştırma sürecinde atılan adımları nasıl şekillendirdiğini belirleyiniz.

15
